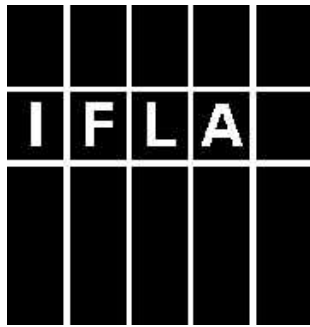

IFLA Richtlijnen voor Bibliotheekwerk voor Jongeren

Inleiding

Deze Richtlijnen voor Bibliotheekwerk voor Jongeren richten zich op:

- Bibliothecarissen werkzaam in de praktijk van alle soorten bibliotheken en gemeenschappen, stedelijke en plattelandsgebieden over de hele wereld, beroepskrachten, bibliotheekmedewerkers en vrijwilligers;
- Ambtenaren en beleidsmakers op bibliotheekgebied;
- Vakdocenten en studenten van bibliotheekopleidingen.

Elke openbare bibliotheek moet haar eigen lokale gemeenschap met verschillende behoeften en prioriteiten bedienen. Hoewel speciaal bibliotheekwerk voor jongeren niet in alle landen al uitgebouwd is, worden deze richtlijnen voorgesteld in de overtuiging dat de fase van jongvolwassenheid een unieke levensfase is. Jongeren hebben recht op dezelfde kwaliteit bibliotheekwerk als wordt geboden aan andere leeftijdsgroepen van de bevolking. Iedere bibliotheek dient dus bibliotheekwerk voor jongeren op te zetten als onderdeel van de reguliere dienstverlening van de bibliotheek. Bibliotheekwerk voor jongeren dient ontwikkeld te worden in de context van het bibliotheekwerk in het algemeen en in samenwerking met andere instituten.

1 Missie en doel

‘De openbare bibliotheek, de plaatselijke toegangspoort tot kennis, schept een essentiële voorwaarde voor levenslang leren, onafhankelijke besluitvorming en de culturele ontwikkeling van individuen en maatschappelijke groeperingen’ (UNESCO/IFLA Manifest voor de Openbare Bibliotheek, 1994). Met het Manifest verklaart de UNESCO dat zij de openbare bibliotheek beschouwt als een stuwende kracht voor educatie, cultuur en informatie.

‘Jongeren verdienen speciale aandacht, aangezien velen in deze fase van hun leven het vrijwillig lezen opgeven. Bibliotheekpersoneel en anderen die bekend zijn met de psychologische en emotionele ontwikkeling van de opgroeiende jeugd, moeten hen in contact brengen met een breder scala van boeken dat aansluit op hun veranderende interesse’ (Handvest voor de Lezer, International Book Committee and International Publishing Association, 1992).

Bibliotheken kunnen een belangrijke kracht zijn voor het individu om met succes de overgang te maken van kindertijd naar volwassenheid, door toegang te bieden tot bronnen en een omgeving die de intellectuele, emotionele en sociale ontwikkeling voeden en die een positief alternatief bieden voor maatschappelijke problemen.

Doelstellingen voor bibliotheekwerk voor jongeren

- Een overgang bieden van de dienstverlening voor kinderen naar de dienstverlening voor volwassenen;
- Levenslang leren aanmoedigen door promotie van de bibliotheek en het lezen;
- Motiveren tot levenslang lezen voor informatie en plezier;
- Vaardigheden voor informatiegoletterdheid bevorderen;
- Voorzien in bibliotheekcollecties en dienstverlening aan alle jongeren in de lokale gemeenschap om tegemoet te komen aan de behoeften op het terrein van educatie, informatie, cultuur en ontspanning.

Doelstellingen van de Richtlijnen

Deze richtlijnen bevatten een lijst met ideeën vanuit internationaal perspectief, die kunnen helpen als inspiratiebron voor zowel getrainde als onervaren bibliothecarissen die verantwoordelijk zijn voor de dienstverlening aan jongeren.

2 Definitie van de doelgroep

De doelgroep (jongeren) kan gedefinieerd worden als een groep mensen tussen de kindertijd en de volwassenheid in. De doelgroep omvat alle leden ongeacht ras, religie, culturele achtergrond, intellectuele of fysieke talenten.

Behoeften van de doelgroep

De bibliotheek moet open staan voor iedereen en daarom verschillende culturele behoeften respecteren. Culturele behoeften hebben hun wortels in zowel orale als visuele tradities, in de verandering van de samenleving en de sociale status, in de culturele pluriformiteit en in visies en dromen. Deze behoeften dienen weerspiegeld te worden in het aanbod van collecties, dienstverlening en programma's van de bibliotheek en haar fysieke omgeving.

Het is belangrijk dat de dienstverlening aan jongeren niet uitsluitend door bibliothecarissen wordt vorm gegeven, maar dat dit gebeurt in samenwerking met vertegenwoordigers van de doelgroep. De jongeren moeten behandeld worden met respect, met acceptatie en bereidheid om te realiseren dat hun keuzen anders kunnen zijn dan wat de bibliotheken traditioneel bieden. Ze dienen actief betrokken te worden bij planning, implementatie en evaluatie van collecties, dienstverlening en programma's.

Materialen

Omdat de behoeften van jongeren grote variatie vertonen, moeten de collecties hun behoeften weerspiegelen. De bibliotheek moet daarom beschikken over materialen voor alle groepen inclusief jongeren met handicaps, en jongeren uit sociale en taalminoriteiten

- voor informatie en educatie;
- voor ontspanning /recreatie;
- van culturele verscheidenheid;
- in verschillende talen.

Vorm en inhoud van de materialen moeten beantwoorden aan de verschillende niveaus van de gebruikers, hun interesses, intellectuele vaardigheden en culturele achtergrond. Overwogen moet worden te voorzien in een aanbod aan strips, liefdesromans, populaire reeksen en actuele populaire muziek.

De collectie kan bestaan uit elk materiaal zoals:

Gedrukte materialen

- boeken
- tijdschriften
- collecties van knipsels en brochures
- affiches.

Niet-gedrukte materialen

- audiocassettes
- cd's
- multimedia (cd-rom's, cd-i)
- computer software
- videocassettes
- bordspelen en elektronische spelletjes
- toegang tot lokale, nationale en internationale elektronische netwerken.

De bibliotheek moet de beschikking hebben over de noodzakelijke apparatuur om in de behoeften van de gebruikers te voorzien, bijvoorbeeld voldoende computers, videoapparatuur en koptelefoons.

Dienstverlening en programma's

Het doel van de dienstverlening en programma's is tegemoet te komen aan de wisselende behoeften van jongeren van de lokale gemeenschap, inclusief alle culturele groepen en jongeren met speciale behoeften.

Het is van fundamenteel belang en een verantwoordelijkheid van elke bibliotheek dat zij regelmatig de behoeften van jongeren peilt. Het is noodzakelijk jongeren te betrekken bij de planning van dienstverlening en programma's (adviesgroepen voor korte en lange termijn, terugkoppelingssystemen zoals muurkranten, dagboeken, computer bulletin boards). Indien er wordt voorzien in een ruimte voor jongeren dienen meubilering en aankleding de voorkeuren van de gebruikers te weerspiegelen, en dient deze ruimte gescheiden te zijn van de jeugdafdeling.

De bibliotheek dient te voorzien in personeel dat getraind en bereid is te beantwoorden aan de speciale behoeften van de jongeren.

Voorbeelden van aanbevolen dienstverlening:

Voorzien in naslaginformatie (inclusief huiswerkondersteuning)

Houden van bibliotheekrondleidingen

Trainen van lees- en informatievaardigheden (gebruik van gedrukte en elektronische middelen)

Aanbieden van adviesdiensten aan lezers (zowel individuen als groepen)

Aanmoedigen van het gebruik van alle soorten materialen in de collectie.

Bevorderen van toegang tot materialen buiten de collectie, verwijzing, interbibliothecair leenverkeer

Versterken van algemene aandacht voor dienstverlening aan jongeren.

Samenwerking met andere informatie en dienstverleners in de gemeenschap

Dienstverlening aan speciale groepen (jongeren met handicaps, tiener-ouders, onderwijs in gevangenissen en ziekenhuizen).

Voorbeelden van aanbevolen programma's

Boekbesprekingen;

Verhalen vertellen;

Discussie groepen en clubs;

Informatieprogramma over speciale onderwerpen (gezondheid, seksualiteit, loopbaan, actuele onderwerpen);
Bezoeken van beroemdheden (auteurs, sportmensen);
Uitvoeringen (muziek, kunst, toneel);
Samenwerking in programmering met instellingen en groepen in de lokale gemeenschap;
Producties van jongeren (toneel, publicaties, TV, videos en tijdschriften);
Workshops.

3 Samenwerking met andere instellingen

De kwaliteit van het bibliotheekwerk voor jongeren vereist een goed netwerk met andere professionele instellingen en vrijwilligersorganisaties in de lokale gemeenschap. De jongerenactiviteiten op het terrein van cultuur, educatie en welzijn moeten gecoördineerd worden zodat de maatschappelijke instellingen niet wedijveren maar samenwerken ten behoeve van de jongeren en de voor hen bestemde gelden. Veel bibliothecarissen hebben de middelen en knowhow om de professionele coördinatie ten behoeve van jongeren uit te voeren.

Culturele samenwerking

Culturele samenwerking is een effectieve manier om de aandacht te richten op de identiteit in een multiculturele samenleving teneinde tegemoet te komen aan de behoeften van jongeren. De openbare bibliotheek kan in samenwerking met andere culturele instellingen en de jongeren culturele programma's opzetten zoals:

- literatuurfestivals;
- muziek - en filmfestivals;
- carnavals;
- etnische theaterproducties;
- fototentoonstellingen;
- dansvoorstellingen;
- street dance.

Educatieve samenwerking

Scholen vormen de belangrijkste samenwerkingspartners voor openbare bibliotheken in de dienstverlening aan jongeren. In vele landen en regio's in de wereld, zal er alleen een schoolbibliotheek, een openbare bibliotheek of soms een combinatie van beide zijn om het publiek te bedienen.

Samenwerking in planning tussen schoolbibliotheken en openbare bibliotheken kan meer adequaat tegemoet komen aan de behoeften en interesses van jongeren. Een formeel contract wordt aanbevolen om de implementatie van het samenwerkingsplan uit te voeren. Andere educatieve instellingen met bibliotheekdienstverlening kunnen samenwerken met openbare en schoolbibliotheken in een elektronisch leenverkeernetwerk. Dergelijke educatieve instellingen kunnen zijn:

- hogescholen;
- universiteiten;
- technische opleidingen;
- kunstopleidingen;
- scholen voor gehandicapte jongeren;
- scholen in gevangenissen en ziekenhuizen.

De samenwerking tussen de educatieve instellingen zou kunnen voorzien in:

- onderling leenverkeer;

- programma's voor bibliotheektraining/media-educatie;
- campagnes voor leesbevordering;
- programma's voor informatievaardigheden/geletterdheid;
- culturele programma's.

Voor educatieve instellingen zonder schoolbibliotheken is ondersteunende bibliotheekdienstverlening noodzakelijk om de leerlingen/studenten onderricht te geven in het gebruik van de bibliotheek, zodat ze meer zelfstandig met het bibliotheekstelsel kunnen werken.

Maatschappelijk netwerk

Om ervoor te zorgen dat het bibliotheekpersoneel op professionele wijze een goede samenwerking met jongeren aangaat, is het belangrijk dat de bibliotheek probeert een goede samenwerking op te zetten met:

- maatschappelijke diensten;
- arbeidsinstellingen;
- welzijnsinstellingen;
- openbare orde en buurtbewaking.

Om informatie te krijgen over nieuwe trends en actuele sociale problemen zou ook een netwerk moeten worden opgezet van professionals, vrijwilligers, ouders en vrienden van de bibliotheek.

Het bibliotheekpersoneel moet zijn eigen manier van werken vinden, zowel met de jongeren als met de bibliotheekmedewerkers onderling. Om de ontwikkelingen te kunnen volgen en strategische plannen te maken, moet de bibliotheek samenwerken met verschillende partners in lokale netwerken.

4 Plannen

De bibliotheek moet zich voor het jongerenbibliotheekwerk engageren. Dat wordt versterkt door:

- Een positieve houding aanmoedigen bij het gehele bibliotheekpersoneel;
- Beleidslijnen vaststellen voor jongeren, inclusief beleid om toegang te verschaffen tot alle beschikbare middelen en informatiebronnen; respect voor de rechten van anderen en voor de bibliotheekmaterialen; vrijheid van meningsuiting; en gelijke en geschikte dienstverlening verschaffen aan alle jongeren.
- Voorzien in een centrum of ruimte voor dienstverlening aan jongeren;
- Een persoon aanstellen die speciaal verantwoordelijk is voor de dienstverlening aan jongeren - de meest effectieve manier.

Wenselijke kenmerken voor het personeel

- Begrip en respect tonen voor jongeren;
- Kennis hebben van materialen, zowel gedrukte als niet-gedrukte;
- Bekend zijn met de collectie en met mogelijkheden in de lokale gemeenschap;
- Bereid te zijn te leren;
- Flexibel genoeg zijn om verandering te accepteren en te introduceren;
- In staat zijn om informatie uit alle geschikte bronnen te leveren;
- Een ombudspersoon voor jongeren zijn.

Opleiding en training voor personeel dat met jongeren werkt

- Algemene bibliotheekpraktijk;
- Evaluatie en selectie van gedrukte en niet-gedrukte materialen;
- Karakteristieke ontwikkelingsprocessen van jongeren;
- Informatiebeleid en -onderwerpen;
- Informatievoorziening met behulp van gedrukte en elektronische hulpmiddelen.

Planning van dienstverlening

- Een beleid voor collectiebeheer ontwikkelen;
- Met jongeren een programma van dienstverlening opzetten dat het beste tegemoet komt aan de behoeften van de jongeren in de eigen gemeenschap;
- Een budget met prioritaire doeleinden vastleggen;
- Fondsen werven voor jongerenprogramma's;
- Evaluatiecriteria ontwikkelen.

Evaluatie van dienstverlening

Evaluatie van dienstverlening aan jongeren dient zowel kwalitatieve als kwantitatieve maatregelen voor effectiviteit te omvatten. Statistische gegevens verzamelen dient op dezelfde manier te worden gedaan als geldt voor de statistieken van het algemene bibliotheekwerk (verwijs naar onderwerpen in de bibliografie voor specifieke suggesties voor metingen).

Enkele suggesties voor het meten van het bibliotheekgebruik door jongeren:

- bibliotheekbezoeken uitgedrukt in een percentage van de jongerenbevolking;
- gebruik van het gebouw door jongeren;
- lidmaatschap in verhouding tot de bevolking;
- aantal banden voor jongeren;
- gebruik van materialen in de bibliotheek;
- informatiediensten voor de jongerenbevolking;
- succesratio van informatietransacties;
- gemiddeld deelnemersaantal aan jongerenprogramma's;
- bibliotheekbezoek van externe groepen;
- bezoeken aan externe groepen door bibliothecaris;
- verhalen ten bewijze van het succes van programma's en dienstverlening.

Evaluatie kan een goede basis leggen voor de marketing van bibliotheekwerk. Een manier om te weten wat jongeren willen is hun dat te vragen via enquêtes(kwantitatief) en interviews (kwalitatief).

5 Marketing

Maak de jongeren bekend met het bestaan van een nieuwe speciale dienstverlening voor hen in de bibliotheek:

- door informatie te geven op plaatsen waar ze elkaar treffen, waar ze verblijven en bijeenkomen, bijvoorbeeld bioscopen en cafés;
- door informatie attractief te maken, misschien door jongeren te werven voor het vormgeven ervan.

Let op de belangstelling van de jongeren

- maak duidelijk dat het personeel hen graag ziet komen, blijven en weer terugkomen;
- laat zien dat de bibliotheek springlevend is en verandering verwelkomt;
- richt de aandacht op een succesvolle gebeurtenis om een promotiecampagne te organiseren.

Dienstverlening is bijna geheel afhankelijk van tevreden klanten die anderen vertellen over de kwaliteit van de dienstverlening.

* * * * *

Internationale Federatie van Bibliotheekverenigingen en instituten (IFLA)

Sectie van de bibliotheken voor kinderen en jongeren

Als je geïnteresseerd bent in het werk van de sectie, word dan lid van IFLA en meld je aan voor de sectie.

Het lidmaatschap van IFLA staat open voor verenigingen en instellingen. Aansluiting staat open voor instellingen en individuen.

Deze brochure is opgesteld door de Sectie van de Jeugdbibliotheken en gesponsord door de Vereniging NBLC.

Doe mee, het lidmaatschap biedt je:

- de kans om deel te nemen aan een wereldforum voor discussie, samenwerking en ontwikkeling op een belangrijk terrein van bibliotheekactiviteiten;
- de gelegenheid om een waardevolle bijdrage te leveren aan je beroep door een open internationale uitwisseling van ideeën;
- de gelegenheid om je gespecialiseerde kennis en deskundigheid te delen met collega's uit vele landen;
- regelmatig actuele informatie over ontwikkelingen in het veld door nieuwsbrieven, conferenties, seminars et cetera.

IFLA Hoofdkwartier
 Postbus 95312
 2509 CH Den Haag
 tel. 070- 3140884
 fax 070-3834827
 e-mail: ifla@ifla.org
 www.ifla.org

(Vertaling : Marian Koren)